

50 godina
smučanja
na Palama

Milan
Ždrale

Bilješka o piscu

Milan Ždrale, novinar »Oslobođenja« rođen u Kalinoviku. Potiče iz radničke porodice. Novinarstvom se počeo baviti u Sportskoj rubrici »Oslobođenja« gdje je doživio i prve korake afirmacije.

Bio je izvještač »Oslobođenja« na velikim sportskim takmičenjima od kojih treba posebno izdvojiti svjetska fudbalska prvenstva u Argentini 1978. i Španiji 1982. godine. Prateći fudbalske događaje, izvještavao je sa utakmica iz Južne Amerike, Azije, Afrike i Evrope.

Sportskom publicistikom počeo se baviti kao novinar »Oslobođenja« 1979. godine. Do sada je objavio četiri knjige – »Velemajstor s Koševa«, »Zvezdani trenuci bosansko-hercegovačkog sporta«, »Željezničar 1921 – 1981.« (koautor), »50 godina smučanja na Palama«. Sa Brankom Tomićem priprema knjigu »75 godina fudbala u Bosni i Hercegovini«.

Objavio je niz prigodnih publikacija povodom značajnih sportskih događaja. U Listu »Oslobođenje« zapažen je po sportskim komentarima, serijama, feljtonima...

Milan Ždrale

Prilogovör

50 godina smučanja na Palama

Sarajevo, decembar 1983.

Izdavač: Smučarski klub »Romanija«
Za izdavača: Zvonimir MILETIĆ
Autor: Milan ŽDRALE
Recenzenti: Boro RADOSAVLJEVIĆ
Marinko MIHOJEVIĆ
Lektor: Miroslav JANKOVIĆ
Tehnički urednik: Zlatan ĆEHAJIĆ
Fotografije: Iz klupske dokumentacije
i Danilo KRSTANOVIĆ

Redakcioni odbor:

Zvonko Miletić, predsjednik
Marinko Mihojević
Veljko Cvjetković
Mile Guja
Zdravko Mičević
Milorad Vladičić
Branko Čečar
Ina Stilinović
Alija Jahić
Momčilo Lučić
Mensud Briga
Miroslav Goreta
Budo Vuković

Štampa: NIŠRO »Oslobođenje«, OOUR/ Štamparska
djelatnost
Za štampariju: Ing. Petar SKERT

Predgovor

Još do prije godinu-dvije jedva da smo mogli naći kakvu brošuru, knjižicu, pa rijetko i zapis koji se odnosio na bosanskohercegovačko, pa i jugoslovensko smučanje, njegov istorijat i razvoj. Povjeravanje Sarajevu organizacije XIV zimskih olimpijskih igara podstaklo je i mnoge smučarske klubove, smučarske saveze, sportske redakcije i izdavačke kuće da i na ovom planu daju svoj doprinos pripremama Zimskih olimpijskih igara.

Tek kada su hroničari začepkali po, istina, siromašnim klupskim i arhivama saveza, ali i po bogatijim privatnim arhivama smučarskih entuzijasta, vidjelo se da počeci smučanja u Bosni i Hercegovini sežu i do početaka ovog vijeka, da objekti i smučarska takmičenja na Jahorini, Palama i Trebeviću imaju svoju bogatu predratnu tradiciju. U kratkom vremenu pojavile su se knjige »Tragom smučarske staze«, »Križajeva škola skijanja«, »Bijele arene«, »Olimpijske staze«, »Vodič kroz zimske sportove«, »Olimpijski korijeni«, a evo sada i ova »50 godina smučanja na Palama«.

Knjiga na slikovit način predstavlja Pale, kolijevku bosanskohercegovačkog smučarstva, od prvih organizovanih smučarskih kurseva 1933. godine, do današnjih dana i Smučarskog kluba »Romanija«, već nekoliko godina najuspješnijeg jugoslovenskog kluba u biatlonu i jednog od najuspješnijih smučarskih klubova u Bosni i Hercegovini.

Naš prvi i jedini, do sada, smučarski olimpijac Ajdin Pašović, u stvari i jedini takmičar u smučarskim disciplinama iz Bosne i Hercegovine na Zimskim olimpijskim igrama, dobiće, gotovo je sigurno, na ovim XIV ZOI dvojicu kolega, Tomislava Lopatića i Zorana Čosića, biatlonce. Sva trojica su potekli, a posljednja dvojica su i sada članovi SK »Romanija«.

To govori koliko je ovaj smučarski klub neraskidivo vezan za istorijat bosanskohercegovačkog smučarstva i koliki je, uostalom, doprinos »Romanije« u mukotrpnom, ali sa ponosom građenom putu do XIV zimskih olimpijskih igara. U taj uspješan hod bosanskohercegovačkog smučarstva uz ostale, uloženi su trud i ljubav nebrojenih paljanskih smučarskih entuzijasta, takmičara, ali ne smiju se zaboraviti ni sudije, priređivači staza, vrijedni organizatori sa kojima Pale i SK »Romanija« nisu nikada oskudijevali.

Posebno priznanje zaslužuje SK »Romanija« za njegovanje i postignute rezultate u klasičnim disciplinama, naročito biatlonu i trčanju. U posljednje četiri godine ovaj klub se rezultatima u ovim, još ne tako atraktivnim, ali nadasve korisnim disciplinama, uvrstio u sam vrh jugoslovenskog smučarstva.

U kidanju od zaborava ovih pet decenija smučanja, druženja, rekreacije, takmičenja, medalja, nepreglednih bijelih terena, ali, prije svega, i plejade imena koja su tome doprinijela, ova knjiga, koja se pojavljuje, simbolično, baš uoči XIV Zimskih olimpijskih igara, u čijoj će se neposrednoj organizaciji, a eto, opet, i u takmičenju, naći mnogi paljanski aktivisti i takmičari, ima posebnu vrijednost i zaslužuje puno priznanje upućeno izdavačima i autoru.

Muhamed ABADŽIĆ

Razvoj smučanja u svijetu i kod nas

»... Mada se sa sigurnošću ne može reći da je smučanje staro koliko i ljudski rod, ni to nije baš previše daleko od istine. Naime, prema pronađenim pečinskim crtežima, a i nekim sačuvanim predmetima iz kamenog doba, ustanovljeno je da su se stanovnici sjevernih dijelova zemaljske kugle za kretanje po snijegu služili nekim predmetima, koje su pričvršćavali na obuću.

Najstarija sačuvana »skija« pronađena je u Hotingu u Švedskoj i prema procjenama stara je oko 4.500 godina. Najstariji crtež skija pronađen je u jednoj pećini u Norveškoj, a potiče negdje oko dvijehiljadite godine prije naše ere. Nešto mlađi crteži otkriveni su i u pećini na obali rijeke Vig, u blizini Bijelog mora, te u Salavrugu, u jednoj pećini na obali jezera Onega.

Danski hroničar Sakso Gramatikus spominje smučare u 3. vijeku, a ovaj sport prisutan je i u najstarijim finskim narodnim pjesmama. Zatim, tu su bilješke vizantijskog historičara Prokopija, koji je zabilježio da su skije upotrebljavane i u vojnim pohodima još u šestom vijeku.

Prvu smučarsku trku opisao je švedski historičar Olaus Magnus 1555. godine, a iz tog perioda je zapis o maršu švedskog kralja Gustava Vasa, koji je na skijama prešao 86 kilometara. U spomen na ovaj podvig, danas se organizuje najmasovnije smučarsko takmičenje pod nazivom Vasalopet.

Poseban doprinos popularizaciji smučanja dala su dvojica istraživača: Švedanin Nordenskjöld i Norvežanin Nansen, koji su sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog vijeka prešli Grenland. Nansen je napisao i knjigu pod nazivom »Skijama po Grenlandu«, koja je vrlo brzo prevedena na brojne jezike pa je poslužila kao izvanredna propaganda smučarskog sporta.

Među najstarijim smučarskim klubovima je onaj koji je osnovan u Kristianiju u Norveškoj, a bilo je to 1877. godine. Inače, u Kristianiji je još 1767. godine održano jedno smučarsko takmičenje norveških vojnika, koji su još tada imali svoje smučarske čete. Tradicija kristianije našla je svoje mjesto i u smučarskoj terminologiji.

U međuvremenu smučanje se razvijalo i u Češkoj, Njemačkoj, Austriji, Francuskoj, Rusiji, Švajcarskoj... Nicali su novi klubovi i prvi savezi.

No, ponovo je istorija vezana za Kristianiju. U ovom je gradu 1910. godine formirana Međunarodna smučarska komisija, koja je pripremala

prve propise za međunarodna smučarska takmičenja. Međunarodna smučarska federacija (FIS) formirana je 1924. godine u Šamoniju u Francuskoj, kada je u ovom gradu održana međunarodna nedjelja zimskih sportova, koja je naknadno priznata kao Prve zimske olimpijske igre.

BLOŠKE SMUČKE

Među starije dokumente s opisom smučanja spada i onaj I. V. Valvazora, koji govori o smučanju u našim krajevima, u Blokama. Dokument je iz 1689. godine, a u njemu se opisuje da su slovenački kmetovi za prevoz niz strme snježne padine koristili neku vrstu skija i jedan duži štap, koji je služio za otiskivanje, upravljanje i kočenje.

Međutim, bilo je to smučanje iz potrebe, manje iz zadovoljstva, i prema mišljenju historičara bloško smučanje nije direktno uticalo na razvoj smučarskog sporta u Sloveniji. Kao u većini evropskih zemalja, prvi podaci došli su iz nordijskih zemalja, posebno nakon Nansenove ekspedicije na Grenland, koja je, kako smo već rekli, doživjela veliki publicitet.

Za pionire smučanja u našim krajevima smatraju se Edmund Čibej i Rudolf Cvetko. Čibej je 1888. godine donio prve originalne norveške smučke u Sloveniju, a Cvetko je bio jedan od prvih školovanih smučarskih učitelja u školi Matijaša Zdarskog.

Zabilježeno je i to da su 1895. godine dva nepoznata slovenačka planinara načinila jednu od prvih smučarskih tura iz Ljubljane do Šmarne Gore.

Smučanje se, prema pisanim dokumentima, u prošlom vijeku počelo razvijati i u Hrvatskoj. Franjo Bučar je još u sezoni 1894/95. organizovao prvi smučarski tečaj u Zagrebu, a pokrenuo je i osnivanje Skijaške sekcije u okviru Prvog hrvatskog sklizačkog društva.

Inače, Zimski sportski savez osnovan je u Ljubljani 1920. godine, a on dvije godine kasnije prerasta u Jugoslovenski zimskosportski savez. Ovaj savez 1923. postaje član Međunarodne smučarske komisije. Iste godine naši smučari učestvuju i na prvim međunarodnim takmičenjima.

SMUČARI U BOSANSKIM PLANINAMA

Prve smučke u Bosni i Hercegovini stigle su s austrijskom okupacijom ovih krajeva koja je izvršena 1878. godine. Donijeli su ih austrijski vojnici i namještenici, koji su se ovim sportom do tada bavili na svojim Alpama. Međutim, domaće stanovništvo u početku ostalo je samo posmatrač ove novine. Smučanje je u to vrijeme bila samo sporedna aktivnost tek pojedinih članova planinarskih društava, od kojih je prvo, s imenom Turistički klub, osnovano 1892. godine, a okupljalo je prije svega strance i po nekog od domaćih bogatih ljudi.

Značajan korak u razvoju smučanja učinjen je 4. aprila 1905. godine, kada je u Sarajevu osnovana podružnica Radničko-turističkog društva »Prijatelj prirode«. Centrala ovog društva bila je u Beču, a osnovala ga je austrijska Socijaldemokratska partija još 1895. godine, s ciljem da među sindikalno organizovanim radnicima podstiče razvoj izletništva i rekreativnog boravka u prirodi. U Društvo »Prijatelj prirode« već prve godine uključio se i veći broj domaćih radnika. Zimsko planinarenje, odnosno planinarenje uz upotrebu smučki, postaje jedna od djelatnosti ovog naprednog

društva, čije je, inače, samostalno djelovanje nastavljeno i po završetku prvog svjetskog rata.

Zanimljivo je da je sarajevsko Radničko-turističko društvo »Prijatelj prirode«, pošto se osamostalilo, po završetku rata i ujedinjenju naših krajeva, okupljajući sindikalno organizovane i lijevo orijentisane radnike, osnovalo svoje podružnice u Zenici, Zagrebu, Osijeku, Sušaku, Koprivnici, Slavanskom Brodu, Makarskoj, Splitu, Mariboru.

Za period od prvog svjetskog rata, od osnivanja Radničko-turističkog društva »Prijatelj prirode«, čija je, istina, osnovna djelatnost bilo planinarstvo, interesantno je i to da su učestaliji i masovniji izleti u planine za zimskih mjeseci zagolicali i seosku omladinu za novi sport na snijegu, koji je u bjelašničkim i jahorinskim selima do tada donosio samo nevolje.

Prvi svjetski rat prekinuo je aktivnost pravih ljubitelja smučanja. No, sa završetkom ratnih razaranja, smučanje i smučari ponovo stupaju na scenu. Interesantna je priča o jednom događaju iz 1918. godine, koju smo čuli od Svetislava Hrisafovića, jednog od pionira smučanja u Bosni i Hercegovini, inače dugogodišnjeg člana »Ski-kluba Sarajevo«.

– Tek što su okupatori otišli iz Sarajeva, jedan dečko iz mahale pro-
nio je Obalom skije. Izenadili smo se, a moj brat Vlado ga upita hoće li ih
prodati. Momak veli: »Eno ih u karasni ispod Bistrika koliko hoćeš, Ciga-
ni otvorili baraku, čitava ih je kamara, a ja vŕše nisam mogao ponijeti. Dža-
be« – reče momak i od dalje Obalom. – Vlado i Jakov Trifković otišli su
do kasarne i prenijeli desetak pari skija na naš tavan, tako da je brzo oživ-
jelo naše prvo skijalište ispod Pivare.

O daljem putu novog sporta, Svetislav je pričao:

– Već 1920. godine na Trebeviću su se pojavili prvi domaći skijaši:
Branko Kaluderčić, Vantur, Jeftanović, Samardžić, Lukač i još neki koji su
kao bečki studenti naučili da skijaju na Semeringu. Oni su bili jedni od os-
nivača Ski-sekcije pri Sportskom društvu »Slavija«, koje je ubrzo počelo
pripreme za izgradnju turističkog doma na Mrtvanjima povrh Pazarića.

Sportsko društvo »Slavija«, o kome se govori u prethodnom pasusu,
osnovalo je 1922. godine Sekciju za planinarstvo i zimski sport. Međutim,
još 1919. godine Društvo planinara Bosne i Hercegovine organizuje takoz-
vane »smučarske partije« po planinama.

Smučanje se sve više širi i stiže nove pristalice u gotovo svim sara-
jevskim sportskim društvima, u kojima se osnivaju planinarsko-skijaške ili
samo skijaške sekcije. Pristalice novog sporta su i članovi »Romanije«,
»Kozare«, »Bjelašnice«... Međutim, smučanje je još uvijek bilo samo »za-
čin« uz druge sportske aktivnosti, sve do 1928. godine, kada je osnovan
prvi smučarski klub u Bosni i Hercegovini, Ski-klub Sarajevo...« (Iz knjige
»Tragom smučarske staze« Bore Radosavljevića).

»Romanija« – ekspres za Olimpijadu

Smučarska tradicija Bosne i Hercegovine, upravo tradicija na čijim se temeljima izgrađivala veličanstvena »građevina« 14. zimskih olimpijskih igara, neraskidivo je vezana za Pale i Jahorinu kao njihov dio. Ovdje je 1934. izgrađena jedna od prvih smučarskih skakaonica u Jugoslaviji. Slučaj je htio da je iste godine Bloudek izgradio i skakaonicu na Planici, koja ubrzo postaje konkurent ravan i jednom Holmenkolenu. Priče o skakaonicama na Palama i Planici tekle su sasvim različitim tokom, ali ostaje zabilježeno da se počelo graditi iste godine. Slučaj je htio da je mlade skakače na obje skakaonice obučavao Norvežanin Jar Bjern; i one na Planici i one na Palama...

Pale i Jahorina bili su 1937. godine domaćini prvog jugoslovenskog smučarskog sleta, a Paljani su kao domaćini i učesnici takmičenja u okviru ekipe »Slavije«. Iza ova dva najznačajnija prijeratna smučarska događaja u Bosni i Hercegovini, reda se čitav niz novih i većih iza ratnog pustošenja, a mjesto događanja im je Jahorina. Na ovoj planini januara 1953. godine otvara se prva uspinjača u Bosni i Hercegovini, a dva mjeseca kasnije održano je i prvo internacionalno takmičenje u alpskom smučanju za »Jahorinski kup«. Kad je 1955. godine na Jahorini održano i nezvanično studentsko prvenstvo svijeta u smučanju, dalja budućnost Jahorine kao smučarskog centra bila je trasirana. Pedesetih godina ovdje se grade i prvi značajni smještajni kapaciteti, tradicija internacionalnih smučarskih priredbi se nastavlja, a Jahorina postepeno ulazi u red u Evropi poznatih zimskih centara.

Iza ovih nekoliko priča o prvoj skakaonici, prvom jugoslovenskom smučarskom sletu i prvoj uspinjači, na red su došli Paljani – prvaci Jugoslavije. Istina, preskočena je jedna stepenica, jer neću nabrajati Paljane republičke prvake, pošto bi za tako nešto trebalo isuviše prostora. Posebno za period od posljednjih dvadeset godina, koliko paljanski trkači, kojima su se kasnije pridružili i biatlonci, »vladaju« u konkurenciji bosanskohercegovačkih vozača u klasičnim disciplinama. No, prije priče o prvacima, evo i podsjećanja na jednu požutjelu fotografiju snimljenu negdje na Jahorini 1934. Na fotografiji su Vlasto Bogdanović, Anton Tilinek i Grujo Samardžić, sa skijama na nogama i puškama na ramenima. Sa druge strane fotografije piše: »Patrolna utakmica sa gađanjem«.

Dakle, u vrijeme dok se patrolno trčanje sa gađanjem borilo za međunarodnu afirmaciju i uvrštavanje u program zimskih olimpijskih igara, nova disciplina već je zaživjela i na Jahorini. Mada bi se u prvi mah moglo učiniti i drugačije, ovaj detalj ima značajnu vezu sa budućnošću paljanskog smučanja. Naime, patrolno trčanje sa gađanjem je ništa drugo već biatlon, disciplina u kojoj će krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina paljanski smučari načiniti bum na jugoslovenskom planu. (Nešto modifikovana pravila patrolnog trčanja sa gađanjem, uz izbacivanje nekih vojnih elemenata, postala su pravilima biatlona, koji je potom uvršten i u olimpijski program).

Slučaj je htio da, zbog objektivnih uslova, ali i smišljenom akcijom, alpska »moda« nije prevladala paljanskim smučanjem, mada je imala rezultatskog odjeka (Pašović), te da su u »Romaniji« udareni temelji sistematskom radu sa trkačima. Na taj način popunjena je praznina nastala zapostavljanjem smučarskog trčanja u većem broju ostalih smučarskih klubova, a načinjen je i značajan rezultatski skok, posebno kroz razvoj biatlona i izlazak na jugoslovensku scenu šampionske generacije čiji su predvodnici Tomislav Lopatić i Zoran Čosić.

Do pojavljivanja generacije paljanskih šampiona, bosanskohercegovački smučari i smučarke osvojili su samo četiri titule jugoslovenskih prvaka. Prva titula pripala je pomenutom fudbalskom treneru Travničaninu Miroslavu Ćiri Blaževiću, druga Katici Šporer (SSK), a ostale dvije u spustu osvojio je Ajdin Pašović, Paljanin, koji je sticajem okolnosti, kao već »školovan« junior, iz »Romanije« prešao u Sarajevski smučarski klub. Dakle, za tri decenije svi bosanskohercegovački smučari i smučarke osvojili su četiri titule prvaka Jugoslavije, a dva puta više trofeja pripalo je paljanskim biatloncima u četiri predolimpijske godine. Pojedinačni prvaci Jugoslavije u biatlonu bili su Lopatić i Čosić, a ostali trofeji osvajani su u ekipnoj konkurenciji, što uspjesima »Romanije« daje posebnu težinu, jer dokazuje da nije riječ o klubu koji »drži« jedan ili dvojica talentovanih takmičara, već o smučarskom kolektivu iza koga stoji temeljit rad i čitav niz kvalitetnih pojedinaca.

Sve ove paljanske smučarske priče samo su dio, možda nešto koloritniji, velikog mozaika, tradicije na čijim je temeljima, između ostalog, izgrađena veličanstvena »građevina« 14. zimskih olimpijskih igara. Pretjerano bi bilo tvrditi da se na Palama i Jahorini nalazi cjelokupan temelj bosanskohercegovačkog smučanja, ali je neosporno da se upravo tu nalazi njegov značajni dio.

No, paljansku smučarsku tradiciju ne čine samo takmičari i takmičarski rezultati, već i vrijedni organizatori, najčešće regrutovani iz redova »bivših« asova, koji su svoju dobru volju i znanje udružili s ostalim smučarskim entuzijastima i u organizaciji takmičenja na 14. zimskim olimpijskim igrama. A zar od toga ima nečeg logičnijeg, baš kao što nam se najlogičnijim čini i razmišljanje u Smučarskom savezu Bosne i Hercegovine o osnivanju »smučarskih razreda« baš u okviru Srednjoškolskog centra na Palama. Uostalom, pored Jahorine, koja je paljanski biser za svijet, i same Pale kao mjesto čine nam se perspektivnim smučarskim centrom, koji po mnogome po poziciji podsjeća na tamo neki Obezdorf, Madonu ili Kicbil.

Paljani, kao olimpijski kandidati (Čosić i Lopatić), sudije i uređivači staza daće svoj maksimalni doprinos 14. zimskim olimpijskim igrama. Ta najveća sportska manifestacija koja je ikada održana kod nas trebalo bi da bude novi impuls za dalji razvoj i rast paljanskog smučanja.

PREDRATNI PERIOD

(1933 – 1941.)

Poslije prvog svjetskog rata Sarajevo je postalo značajan centar planinarstva i zimskih sportova. U to vrijeme u pojedinim sportskim društvima formirane su smučarske sekcije; smučanje je popularisano i kroz aktivnosti tadašnjih sokolskih društava. Prvo sportsko društvo u Sarajevu, koje je imalo smučarsku sekciju, bilo je Radničko-turističko društvo »Prijatelj prirode«, koje je osnovano 5. aprila 1905. godine. Društvo su osnovali strani, uglavnom austro-ugarski radnici, koji su radili u Sarajevskoj željezničkoj radionici. Oni su već od ranije imali izvjesna planinarska, smučarska i turistička iskustva.

Jedan od glavnih ciljeva »Prijatelja prirode« bio je da okuplja radnike i organizuje zajedničke izlete na planine koje se nalaze u okolini Sarajeva. Tako se u sarajevskom regionu počelo razvijati planinarstvo, a nešto kasnije i zimski sportovi. Smučarske sekcije djelovale su i pri sportskim društvima – Društvo planinara Bosne i Hercegovine (osnovano 1919. godine), SK »Slavija« (osnovana 1922.), PD »Romanija« (osnovana 1923.), PD »Kosmos« (osnovano 1923.), HGD »Bjelašnica« (osnovano 1924.) i SK »Derdelez« (osnovan 1924.).

Tih godina na skijanje se odlazilo individualno, odnosno u manjim grupama. Nešto kasnije (1928. godine) dolazi do osnivanja »Ski-kluba« Sarajevo, prvog isključivo smučarskog kluba u BiH. Zimski sportovi u sarajevskom regionu dobijaju novi zamah, naročito od 1930. godine, kada je osnovan Sarajevski zimsko-sportski podsavez za Drinsku, Zetsku i Vrbasku banovinu, sa zadatkom da razvija skijanje. Članovi Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza postala su društva i klubovi: RPD »Romanija«, Planinarsko društvo BiH, SK »Slavija« (Sekcija za planinarstvo i zimske sportove), PD »Kosmos« i »Ski-klub« Sarajevo.

Godina 1930. je dosta značajna za razvoj zimskih sportova u današnjim krajevima oko Sarajeva. Te godine na Palama je izgrađen hotel »Kočević«, na Jahorini je podignuta vrlo popularna Terekova koliba. Te objekte koristili su smučari iz sarajevskih klubova koji su odlazili na Pale i Jahorinu na skijanje i održavanje skijaških kurseva. Naročito su bili aktivni članovi »Slavije« i »Ski-kluba« Sarajevo koju su popularisali novi sport na Palama.

U smučarskoj sekciji »Slavije«, koja je imala svoj ogranak na Palama, najzapaženiji bili su Grujo Samardžić i Anton Tilinek. Njih dvojica postizali su zapažene rezultate, a Grujo Samardžić pobjeđivao je na brojnim takmičenjima koja su održavana na Palama, Jahorini, Crepoljskom...

Smučanje na Palama postajalo je sve popularnije, djeca su se skijala na običnim daskama; još nisu znala za smučarsku tehniku već je svako vozio »na svoj način«. Tek dolaskom prvih smučara iz Sarajeva, učili su od njih, pa je to smučanju na Palama davalo novi ton. U to vrijeme zime su bile duže nego sada, snijega je bilo više. Smučanje je bilo od značajne važnosti naročito kada je zimi trebalo pješaćiti iz mjesta u mjesto (išlo se pješke i do Sarajeva). Kada je Mirko Kočović izgradio svoj hotel, na Pale su svake subote i nedjelje vozom dolazili brojni smučari iz Sarajeva. Kočović ih je dočekivao na željezničkoj stanici a oni bi se kačili za saonice koje su vozili konji. Držali su se za konopac, pa je to skijanje ličilo na današnje skijanje na vodi.

Izletnički vozovi dolazili su iz Sarajeva na Pale, smučanje je postajalo sve popularnije, da bi negdje 1933. bili održani i prvi kursevi. To je ujedno i početak organizovanog bavljenja skijanjem mladih Paljana koji su ubrzo postali i vrsni takmičari i pobjeđivali na tadašnjim »skijaškim utakmicama«. Među mladim skijašima bili su zapaženi Mile Guja i Budo Vuković (poletarci).

O tim smučarskim aktivnostima, mnogo godina kasnije, kazivao mi je Anton Tilinek.

– U početku je bilo sve samoinicijativno da bi se ubrzo pojavio kvalitet koji je iznikao iz masovnosti. Na takmičenjima, koja su organizovali »Slavija« i »Ski-klub« Sarajevo, pojavljivali su se nepoznati mladići koji su zauzimali visok plasman i koji su na sebe skretali pažnju. Ti talentovani mladići postajali su članovi »Slavije«, »Ski-kluba« Sarajevo i sokolskih društava. Jedan od najtalentovanijih bio je Grujo Samardžić, koji je prve smučarske korake naučio na Palama i koji je nastupao u početku izvan konkurencije, a kasnije za »Slaviju«. On se razvio u izvanrednog smučara koji je uglavnom znao samo za pobjede!

Tilinek dalje kazuje:

– Skijaški zanos rastao je sve više i pored toga što nismo imali niti modernu opremu, niti neko znanje u tehničkom smislu. Sjećam se da smo vozili na primitivnim skijama, svako od nas nosio je u džepovima kliješta, čekić, žicu... ako mu se nešto pokvari da na skiji sam popravi. Dešavalo se da na takmičenju dođe do kvara na skiji koji se ne može brzo otkloniti pa takmičar odustane od trke. Negdje od 1933. na Palama djeluje ogranak »Slavijine« smučarske sekcije i tada smo počeli organizovano da skijamo. U početku smo pravili skije od obične daske i parmaka, nešto kasnije naručivali smo kod jednog majstora skije. Bio je to jedan Slovenac koji je na Palama imao svoju stolarsku radionicu i koji je za nas pravio skije od jasenovog drveta.

O smučarskim aktivnostima na Palama ostalo je malo pisanih tragova. Iz tadašnjih novina (»Jugoslovenska pošta«) saznali smo da je dolaskom u Sarajevo pješadijskog kapetana Vladimira Grahovca odličnog skijaša, ovaj sport na Palama doživio pravi procvat. Bilo je to tridesetih godina ovog vijeka; Grahovac je na Palama organizovao brojna skijaška takmičenja koja su popularisala ovaj sport.

List »Jugoslovenska pošta« u broju od 14. januara 1933. donosi tekst o skijanju u kome piše: »Naš skijaški pokret za sada ima samo jedan glavni cilj, a to je angažovati i uvesti u ski-sport što veći broj mladih ljudi. Taj cilj je u dobroj mjeri već i postignut; njihov se broj penje na stotine. Skijanje je dobilo veliki zamah dolaskom kapetana Grahovca. Našim skijašima nedostaje sistematski trening na kome se stiče izdržljivost«.

Apeluje se na Sarajevski zimsko-sportski podsavez da »utakmice« treba priređivati što češće, jer su one najefikasnija propaganda smučarskog sporta.

Koliko je smučanje tada bilo popularno na Palama mogu da ilustruju brojni primjeri. Tako je 16. januara 1933. objavljeno u »Jugoslovenskoj pošti« da su iz Zagreba stigli skijaši i skijašice koje je predvodio Ivan Sedlar. Bili su to članovi Planinarskog društva »Runolist«, koji su prvo iz Sarajeva došli na Pale gdje su se skijali, a onda su otišli na Jahorinu. Zagrepčani su bili ushićeni ljepotama Pala i Jahorine, na kojima je tada bilo dosta snijega. Oduševili su ih izvanredni smučarski tereni i gostoprimljivi ljudi.

Godina 1933. bila je jedna od najaktivnijih za smučare s Pala i cijelog sarajevskog područja. »Jugoslovenska pošta« u broju od 18. januara piše o uspješnim takmičenjima koja su prošle zime održana na Palama, Jahorni i Trebeviću. Takmičenja su održana u trčanju i sanjkanju. Bilo je to prvenstvo Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza (trčanje) koje je održano na Palama u trokutu: hotel »Kočović« – Careve vode (Romanija) – Podvitez. Prvo mjesto osvojio je Drago Šefer iz Planinarskog društva »Romanija«, drugi je bio Mišo Jokanović iz »Slavije«. U takmičenju koje je održano na Trebeviću (sanjkanje) pobijedio je Jovo Radumirović iz »Slavije«, drugi je bio Emil Šubert takođe iz »Slavije«.

Najbolji predratni smučar s Pala – Grujo Samardžić – pobijedio je 23. januara 1933. godine na prijateljskom takmičenju koje je organizovala »Slavija«; drugo mjesto osvojio je Luka Kočan, a treće Jovan Živković. U »Jugoslovenskoj pošti« od 20. februara 1933. objavljen je izvještaj sa takmičenja koje je organizovao »Ski-klub Sarajevo«. Na prvenstvu tog kluba nastupili su i smučari drugih klubova, ali van konkurencije. Najbolje vrijeme imao je Paljanin Anton Tilinek (nastupao je za »Slavijinu« sekciju, oranak Pale) koji je stazu od jedanaest kilometara prešao za 1:07:03 sati. On je, naravno, nastupio van konkurencije. Dobro vrijeme postigao je i drugi Paljanin – Grujo Samardžić – 1:12:23 sati, koji je takođe vozio za ekipu »Slavije«. Na ovom takmičenju u zvaničnoj konkurenciji pobijedio je član »Ski-kluba Sarajevo« Jovan Živković, s vremenom 1:11:18 sati, drugi je bio Đuro Terek – 1:16:45, a treći Mustafa Hadžihasanović – 1:17:32 sati.

Na takmičenju je nastupilo 35 smučara (24 iz »Ski-kluba Sarajevo«), a ostali van konkurencije. Na prvenstvu »Ski-kluba Sarajevo« nastupili su i juniori, ali nema podataka o njihovim rezultatima. Prema pisanju »Jugoslovenske pošte« od 20. februara 1933. godine na ovom takmičenju prvi put nastupile su i dame. Na stazi dugoj dva kilometra takmičilo se šest dama: 1. Desa Hrisafović 0:15:10, 2. Abida Karahasanović 0:16:01, 3. Cita Pečl 0:16:35 minuta. Ovi rezultati objavljeni su u »Jugoslovenskoj pošti« 20. februara 1933. godine. Inače, takmičenje je održano na Palama i dobro je uspjelo. Svečani ambijent upotpunjavala je vojna muzika, a interesantno je istaći da je služba obavještavanja posmatrača o takmičenju vršena putem telefonskih aparata. To je bilo prvi put da su telefoni korišteni na takmičenju smučara u sarajevskom području. Gledaoci su tako efikasno obavještavani o napredovanju takmičara što je davalo draž toj manifestaciji.

U martu 1933. godine Planinarsko društvo »Romanija« organizovalo je takmičenje u gađanju vojničkom puškom i trčanju. Bila su to takozvana patrolna takmičenja. Svaka ekipa (patrola) imala je po tri smučara (vo-

du patrole i dva člana) a staza je bila duga 10 kilometara. Prema pisanju »Jugoslovenske pošte« od 19. marta 1933. godine, pobijedila je (van konkurencije) patrola »Slavije« sa 378 tačaka; vođa patrole bio je Jovan Živković. Na ovom takmičenju prvi put pojavljuje se »Soko« sa svojim smučarima. Sokolsko društvo »Pale« poslalo je jednu svoju patrolu koju je vodio izvjesni Francej. Paljani su na tom takmičenju zauzeli treće mjesto u ekipnoj konkurenciji. Dvije ekipe PD »Romanije« bile su najuspješnije.

Smučari s Pala takmičili su se 26. marta 1933. na prvenstvu »Slavije« koje je održano na Jahorini. Nastupilo je deset smučara »Slavije«, a van konkurencije devet takmičara. Među smučarima koji su se takmičili van konkurencije bila su i petorica članova »Sokola« s Pala: Miroslav Spranle, Branko Rajković, Ferdo Lešnik, Nikola Prodanović i Frano Lukšić.

Pobijedio je Grujo Samardžić (»Slavija«), koji je stazu dugo 20 kilometara prešao za 1:39:41 sati; drugo mjesto osvojio je Mirko Bosanović s vremenom 1:41:27; treći je bio Aleksandar Čorović s rezultatom 1:42:30 sati. Van konkurencije najbolji je bio Đuro Terek – 1:44:21; drugi je bio Dragomir Šefer 1:48:14, treći Stjepan Bek 1:48:48, četvrti Ognjen Lužanin 1:49:55, peti Nikola Prodanović (»Soko« Pale) – 2:04:23 sati.

Sportski zanos nastavljen je i 1934. godine. Od značajnih takmičenja vrijedno je istaći prvenstvo Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza na kome je nastupilo 26 takmičara; iz »Slavije« – 15, »Romanije« – 3, »Kosmosa« – 3, »Ski-kluba« – 3, »Bjelašnice« – 1, »Sokola« (Pale) – 1 takmičar. Prema pisanju »Jugoslovenske pošte« pobijedio je Stjepan Bek (Kosmos) koji je stazu dugu 18 kilometara prešao za 1:45:22 sati; drugo mjesto osvojio je Grujo Samardžić (»Slavija«) – 1:47:49, treće Božidar Ilić (»Slavija«) – 1:49:03, četvrto Đuka Gvozdenović (»Slavija«) – 1:49:42, peto Anton Tilinek (»Soko« Pale) – 1:49:54 sati. Postignuti rezultati u to vrijeme bili su dosta dobri.

Krupan korak u razvoju smučanja u cijelom sarajevskom području bio je otvaranje skakaonice na Palama. Na poziv Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza, u Sarajevo je 1934. došao norveški stručnjak za skokove Jar Bjorn. Završena je 6. februara 1934. godine, da bi tog dana počeo trening skakača koje je predvodio Jar Bjorn. On je bio i prvi instruktor skakačima iz današnje Bosne i Hercegovine. Skakaonica je podignuta na Kalovitim brdima, omogućavala je skokove i do 30 metara. Pošto je bila pogrešno locirana (okrenuta prema jugu) na njoj se snijeg nije dugo zadržavao pa je kratko bila u upotrebi.

Prvo takmičenje održano je na skakaonici 11. februara 1934. godine. Time je bijeli sport dobio novi zamah i postao još popularniji među mladima Pala. Na tom prvom takmičenju nisu objavljeni zvanični rezultati. Prvi je skakao Jar Bjorn, zatim početnici – Grujo Samardžić (»Slavija«), Stjepan Bek (»Kosmos«), Slobodan Dajić (»Romanija«), Stanko Zadnikar (»Bjelašnica«), Vojislav Ilić (»Slavija«), Jakov Gaon (»Prijatelj prirode«). Počeci su bili skromni, ali značajni. Prva iskustva bila su korisna i smučanje na Palama kreće krupnim koracima naprijed. Skakaonica na Palama – prema pisanju »Jugoslovenske pošte« – bila je ukupno duga 80 a visoka 16 metara.

Prvo zvanično takmičenje u skokovima održano je na Palama 18. februara 1934. godine. Prvi pobjednik skakaonice bio je Grujo Samardžić sa 108,7 tačaka od mogućih 120; drugo mjesto osvojio je Stanko Zadnikar

Još o nedeljnoj patrolnoj skijaškoj utakmici Romanije na Jahorini planini

EKIPE POBJEDNIKA

Patrolna utakmica «Romanije» koja je priredena u nedelju 19. marta na Jahorini planini još je i danas predmet razgovora ovdašnjih zimsko-športskih krugova. Zapravo, ovakva jedna priredba došla je neočekivano, jer i sami priređivači priznaju, da se nisu nadali ovako velikom uspjehu, kako po broju prijavljenih patrola, tako i po isteku utakmice i visokom moralu, koji je vladao kod samih takmičara.

«Romanija» kao priređivač dala je četiri patrole po tri takmičara. Povjerenje koje je ona imala u svoje takmičare bilo je opravdano. Favoriti dana bile su njene patrole Radovanović sa Mandićem i Terekom. Te patrole Luzanina sa Šeferom i Đajićem. Vremenska razlika 15 sekundi. Obje patrole plasirale su se

na prva dva mjesta, jer su obje propisnu prugu izvršili gađanjem «streljatu», koje je bilo postavljeno na jednom mjestu same pruge za nepan sač. Iznenađili su Mandić, Đajić i Terek, koji kao juniori pokazahu odličnu spremnost.

Ne manja požrtvovnost vladala je i kod takmičara drugih klubova. Tako je «Slavijina» patrola Živković sa Besurovićem i Čotovićem, stigla na cilj po vremenu treća i u izvanrednoj kondiciji. Da je Živković posvetio gađanju više pažnje, njegova bi patrola ozbiljno ugrozila Romanijine patrole.

Ski-klub sa patrolom na čelu sa g. Novakom plasirao se je po klubovima na drugo mjesto, jer se u takmičar Četković predstavio ujedno i kao vrlo dobar strijelac.

(»Bjelašnica«) sa 76,6 tačaka, treći je bio Slobodan Đajić. Skokovi Gruje Samardžića iznosili su: 15, 14,5 i 14,5 metara.

Izgradnjom skakaonice na Palama, smučanje u ovom kraju postaje sve popularnije. Takmičenja na skakaonici bila su besplatna, odnosno ski-jaški skokovi bili su besplatni. Sve veći broj mladih odlazio je na skijanje, a iz Sarajeva su svakog vikenda dolazili brojni smučari vozom do Pala. Ipak, osjećao se nedostatak »suvih treninga« (priprema u mjesecima kada nema snijega) pa se i nisu mogli očekivati vrhunski rezultati.

Vlasto Bogdanović, Anton Tillnek i Grujo Samardžić na Jahorini 1934.

Trening na Palama 1933. godine.

U godini 1935. nastavljen je smučarski zanos na Palama, od tadašnjih smučara primat je još držao Grujo Samardžić. On je bio najbolji smučar s Pala. Na takmičenju koje je organizovao Sarajevski zimsko-sportski podsavez na Crepoljskom (u smuku) pobijedio je Đuro Terek; a Grujo Samardžić osvojio je treće mjesto. U »Jugoslovenskoj pošti« u broju od 3. februara 1935. objavljen je tekst iz koga saznajemo da je na skakaonici na Palama održano uspješno takmičenje, ali da je ono otežano zbog vlažnog snijega koji je tek bio napadao.

Na to takmičenje došlo je vozom iz Sarajeva – koji je bio pojačan sa šest vagona – oko 300 posmatrača, a toliko ih je bilo i sa Pala tako da je posjeta za te prilike bila izuzetno dobra. Interesantno je istaći da je u skokovima nastupio i podmladak; skakalo je 20 dječaka starih od 10 do 13 godina. Među dječacima najbrojniji su bili Paljani, članovi »Slavijine« sekcije... Održano je i takmičenje u trčanju, staza je bila duga dva kilometra: prvo mjesto osvojio je pionir Mile Guja, drugi je bio Budo Vuković (oba s Pala), treće mjesto pripalo je Janezu Zadnikaru (»Bjelašnica«).

U smučarskim skokovima, koji su istog dana održani na Palama, u konkurenciji seniora pobijedio je Božidar Boban Ilić (»Slavija«), drugo mjesto pripalo je Stanetu Zadnikaru (»Bjelašnica«), treći je bio Boro Šljivić (»Slavija«), četvrti Zdravko Čović (»Slavija«), peti Grujo Samardžić (»Slavija«). Prva tri takmičara skakali su bez pada i dobili aplauz posmatrača.

I godina 1936. (olimpijska) bila je na području Pala bogata sportskim aktivnostima. U to vrijeme Sarajevski zimsko-sportski podsavez brojao je nekoliko stotina aktivnih smučara. U februaru 1936. godine, Sarajevski zimsko-sportski podsavez organizovao je takmičenje na Palama. Staza je bila dugačka 18 kilometara. Prvo mjesto osvojio je Grujo Samardžić s vremenom 1:42:10! Drugi je bio Karl Viler (»Slavija«) – 1:43:52; treće mjesto osvojio je Frano Marušić (»Bjelašnica«) – 1:46:31; četvrto mjesto pripalo je Stjepanu Beku (»Slavija«) – 1:47:00 sati.

Iste godine – 21. i 22. marta – na Državnom prvenstvu nastupili su iz Sarajevskog smučarskog-podsaveza Grujo Samardžić, Božidar Ilić i Stjepan Lincerber. Poslije 1936. godine sportski zanos kod nas i u svijetu se smanjuje čemu je doprinijela velika ekonomska kriza i približavanje drugog svjetskog rata, ali takmičenja su se i dalje održavala.

Tako je 16. februara 1937. održano državno prvenstvo na Palama. Bilo je to prvo državno prvenstvo koje je održano u sarajevskom području. Na stazi dugoj 18 kilometara prvo mjesto osvojio je Franjo Mrak (»Ilirija« – Ljubljana) s rezultatom – 1:14:41 sati. Od smučara iz Sarajevskog smučarskog-podsaveza najbolje plasirani bio je Murat Jažić (Kalinovik) – 18. mjesto. Održano je i takmičenje u smuku, visinska razlika bila je 600 metara, staza duga 4,5 kilometra. Nastupilo je 98 skijaša, a pobijedio je Jože Novak s vremenom 4,26 minuta. Iste godine na Jahorini je otvorena vojna skakaonica, održano je takmičenje na kome je nastupilo 25 smučara. Na ovom takmičenju, prema podacima iz »Jugoslovenske pošte«, saznajemo da je izvjesni Jakopić skočio 33,35 metara.

Franjo Palme skočio je 30,34 metra. Uz dužinu skokova žiri je vrednovao i stil, pa je na osnovu toga proglasio za pobjednika Franca Palmea koji je osvojio 147 tačaka, drugi je bio Jakopić, a treći Klančnik. Nema podataka kako su se plasirali smučari iz Sarajevskog podsaveza. U klasičnoj kombinaciji (trka i skokovi) najviše bodova osvojio je Klančnik. Poslije ovog velikog takmičenja, smučanje uzima takav mah da se gotovo svaki dan mogu vidjeti grupe skijaša kako odlaze na planine oko Sarajeva da bi proveli prijatne trenutke na snijegu.

Krajem 1937. godine (15. decembra) na Jahorini je otvorena Smučarska škola koju je vodio Grujo Samardžić, prvak Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza. Školu je pohađao veliki broj kako početnika tako i iskusnih smučara radi usavršavanja u visokoj smučarskoj tehnici. Škola je dala odlične rezultate. Pristup u Školu bio je svakome slobodan, plaćale su se samo minimalne takse. Na Jahorini su tada vladali idealni uslovi za

smučanje – izvanredni tereni i dubok snijeg koji su smučarima pružali veliko zadovoljstvo.

Godine 1938. nastavljaju se smučarske aktivnosti; na Palama i Jahorini je 21. 22. i 23. januara održano smučarsko takmičenje. Prije takmičenja »Jugoslovenska pošta« donosi tekst pod naslovom »Jahorina zove«. Bilo je to sokolsko takmičenje koje je okupilo veliki broj skijaša i koje je izazvalo veliko interesovanje. Iako je vrijeme bilo loše, takmičenje sokola Jugoslavije bilo je interesantno. Prvo su nastupile takmičarke na stazi dugoj šest kilometara. Pobjedila je Rozika Holcinger iz Slovenske Bistrice u vremenu 18 minuta i 40 sekundi. Danica Jeftić iz Višegrada bila je treća a Ljubica Vojnović iz Sarajeva – četvrta. Nastupilo je osam djevojaka.

Na stazi dugoj 10 kilometara nastupilo je 18 trkača; pobijedio je Roman Stepičnik iz Novog Mesta, drugi je bio Nikola Gutalj s Pala a treći Boro Babunović iz Sarajeva.

U trci dugoj 18 kilometara nastupilo je 35 takmičara; staza je vodila od Doma »Romanija« do Kote banje na visini 1780 metara (uspon) pri čemu su takmičari u spustu stizali Domu »Romanija« i na kraju do Oficirskog doma gdje je bio cilj. Pobijedio je Alojz Klančnik iz Kranja. Sljedećeg dana održano je takmičenje u smuku (4 kilometra) na kome je uzelo učešće 58 takmičara. Prvo mjesto osvojio je Slavko Ubarin iz Jasenica u vremenu 2 minuta 40 sekundi i 4 desetinke. I djevojke su nastupile u smuku. Prva je bila Rozika Ajsinger iz Maribora, druga – Tanja Bilinić iz Sarajeva. Nema podataka o dužini staze.

Posljednjih godina pred drugi svjetski rat smučarske aktivnosti na Palama su jenjavale, sportski zanos postajao je sve slabiji da bi ratni vihor ugasio takmičenja. Od predratnih takmičenja iz 1939. godine, na kome su nastupili smučari s Pala, vrijedno je istaći takmičenje u skokovima na Crepoljskom (februara). Bilo je to prvenstvo Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza na kome je nastupilo deset skakača iz Slovenije i devet iz Sarajeva. Prvo mjesto osvojio je Grujo Samardžić sa 166,7 bodova i sa najdužim skokom bez pada 17,5 metara. Takmičari iz Slovenije skakali su van konkurencije.

Na Jahorini je u martu 1939. održano takmičenje između smučara sa sela i grada. Najuspješniji seljak bio je Jovo Golijanin a najuspješniji smučar iz grada bio je Aleksandar Milošević – u juniorskoj konkurenciji; staza je bila duga četiri kilometra. U konkurenciji seniora na stazi dugoj 14 kilometara najuspješniji građanin bio je Adolf Slokar a među seoskim smučarima Pavle Golijanin.

U januaru 1941. na Jahorini je održano prvenstvo Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza. Pored takmičara iz Sarajeva, nastupili su i smučari iz Beograda (16 trkača). Seniori su se takmičili na stazi dugoj 18 kilometara; pobijedio je Leo Knap s vremenom 1:46:32 sati. Juniori su nastupili na stazi dugoj 10 kilometara, prvo mjesto osvojio je Dimitrije Marinović s rezultatom 1:04:55 sati. U februaru 1941. na Jahorini je održano Prvenstvo Sokolske župe Sarajevo. Nastupilo je 49 takmičara; u seniorskoj konkurenciji (disciplina smuk) pobijedio je Husein Smajiš a kod djece Ibrahim Pinjo. Održano je i takmičenje u daljinskom trčanju: na stazi dugoj 14 kilometara prvo mjesto osvojio je Leo Knap a Ibrahim Pinjo bio je najuspješniji u konkurenciji pionira.

Bilo je to i posljednje smučarsko takmičenje (na području današnje paljanske opštine) koje je prije rata održano. Ubrzo je došao drugi svjetski rat i smučarske aktivnosti bile su potpuno prekinute.

Skakonica na Palama 1934. godine

Josip Sigmund kao zaljubljenik u smučanje

Smučari s Pala prije rata

Srebrna medalja koju je osvojio Vinko Marlović na Jahorini u trčanju na 10 km 1938. godine

Legenda koja traje

Među živim legendama paljanskog smučanja istaknuto mjesto zauzima Mile Guja, čovjek koji je počinjao skijati baš kada je paljansko smučanje dobijalo svoj prvi zamah. Bilo je to već pominjane 1933. godine, dvanaestogodišnji Mile odlazio je na obližnje padine na skijama od buradi, običnih dasaka, da bi nesto kasnije (1935) na svojoj prvoj zvaničnoj trci osvojio prvo mjesto u konkurenciji pionira i dobio prve prave skije i cipele – gojzerice. Mile Guja rođen je 15. januara 1921. godine na Palama. Skijanjem se počeo baviti kao dječak; odlazio je da gleda tada već poznatog asa Gruju Samardžića, di-

vio se njegovim pobjedama i vještini i hrabrosti koju je on ispoljavao na skijama. U blizini kuće njegovog oca izgrađena je 1934. skakaonica; Mile je u početku samo gledao i divio se Jaru Bjernu i Gruji Samardžiću, maštajući da se jednog dana i on otisne kao ptica niz njenu strminu.

U februaru 1935. na Palama je održano prvenstvo Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza (to je u rangu današnjeg republičkog takmičenja) na kome su prvi put nastupili i pioniri na stazi dugoj dva kilometra. Prvo mjesto osvojio je Mile Guja, koji je nastupao za ekipu »Slavije«. Od tog takmičenja, Mile je postizao zapažene rezultate, kasnije u konkurenciji juniora i seniora. Na Palama je živio i bavio se smučanjem do početka drugog svjetskog rata. Kao napredan omladinac otišao je u partizane.

Poslije oslobođenja bio je oficir JNA, smučanje je ostala njegova ljubav. U Armiji je bio nastavnik skijanja od 1945. do 1948. godine – u Kranjskoj Gori i Vrhnici. Godine 1948. došao je na službu u Sarajevo i u Armiji ostao do 1956. godine. Aktivno se bavio skijanjem do 1960. godine, zbog prezauzetosti ostavio je skijanje. U to vrijeme bio je predsjednik Opštine Pale, kasnije direktor preduzeća, potpredsjednik i sekretar Saveza boraca opštine Centar u Sarajevu. Ostao je vjeran sportu kao šahovski radnik. Godine 1974. postaje sekretar Sportskog društva Sarajevo.

Za svoj dugogodišnji uspješan rad i učešće u narodnooslobodi-

lačkoj borbi, Mile Guja dobio je Orden za hrabrost, dvije medalje za hrabrost, Orden za vojne zasluge, Orden bratstva i jedinstva sa srebrnim vijencem, Orden rada, Orden zasluga za narod drugog reda, Dvadesetpetomajsku nagradu Bosne i Hercegovine, Majsku nagradu grada Sarajeva, prizna-

nje Svjetske šahovske federacije Šahovskog saveza Jugoslavije...

U svojoj 63. godini života Mile Guja ostaje vjeran sportu. Redovan je posjetilac smučarskih takmičenja na Palama, radije se uspjesima mladića i djevojaka koji nastavljaju tradiciju »Romanije«.

Jedna od trofejnih vitrina »Romanije«

Pionirka među smučarkama

U Jadranskoj ulici broj 11 na drugom spratu u Sarajevu (kod Pravnog fakulteta) živi simpatična starica – Desa Hrisafović. I ništa tu ne bi bilo neobično da ova još uvijek žena izuzetne razboritosti i dobrog pamćenja nije 1933. kao prva žena pobijedila na jednom takmičenju smučarki koje je održano na Palama.

Sa Desom sam uspostavio kontakt preko telefona. Ljubazno je prihvatila razgovor za ovu knjigu. Dogovor je bio kratak: »Dođite u ponedjeljak u 16 sati«! Sa prijateljom (studentom), Miroslavom Bijelićem koji mi je pomogao u prikupljanju podataka za ovu knjigu, došao sam u zakaza-

no vrijeme. Kako je dan decembarski kratak, već se bilo smračilo. Redukcija elektrike učinila je da ovaj razgovor obavimo u malo neobičnom ambijentu. Jedini izvor svjetlosti, dok sam vodio razgovor sa šampionkom, koja je prije pola vijeka pobijedila na Palama, bila je jedna svijeća. No, to nije uticalo na moj radni zanos. Naprotiv...

– E, moj sine – započela je razgovor Desa Hrisafović – prošlo je pedeset godina od te trke! Davno je to bilo. Sjećam se da je staza bila duga dva kilometra, da je nastupilo šest djevojaka. Ja sam kao pobjednica imala vrijeme 15 minuta i 10 sekundi. Druga je bila Abida Karahasanović, a treća Cita Pečl. Ta prva trka u kojoj su nastupile žene poslužila je za popularisanje smučanja. Takmičenje je organizovao sarajevski »Ski-klub«, čiji sam ja član bila. Kako je takmičenje bilo otvoreno, nastupili su na njemu i smučari drugih klubova.

?

– Od te trke sprijateljila sam se sa Abidom Karahasanović, vozile smo i takmičile se zajedno, više od pola vijeka drugujemo i posjećujemo se. Abida je bila odlična smučarka, kasnije se posvetila sportu i mnogo doprinijela popularizaciji sporta u Bosni i Hercegovini. I danas Abida i ja rado se sjetimo tih dana kada smo odlazile na skijanje. Ispričamo se i prisjećamo se naših divnih drugarica. Meni je naročito u lijepom sjećanju ostala Cita Pečl; bila je lijepa djevojka, odlična smučarka.

Kasnije sam joj izgubila trag, ne znam šta je s njom bilo!

- Vi ste kratko učestvovala na takmičenjima?

- Imala sam porodične obaveze. Kad sam pobijedila na Palama, već sam imala jednogodišnjeg sina (Nenada) pa sam se morala okretati više porodici i poslu. Radila sam kao tehničar.

- Kada ste se počeli baviti skijanjem?

- Kao djevojka zabavljala sam se sa svojim budućim mužem (Vlado Hrisafović) koji j bio zapažen sportski radnik. Zbog njega sam zavoljela sport - planinarstvo i smučanje - pa sam sa brojnim Sarajlijama odlazila zimi na Pale i Jahorinu. Išli smo pješke do Bistrika, a onda »ćirom« do Pala. Vlado mi je nabavljao opremu i skije; roditelji su blagonaklono gledali na moje bavljenje smučanjem.

- Sportski zanos tada je bio prisutan naročito kod skijaša?

- Sjećam se lijepih trenutaka. Nikada neću zaboraviti kada je »Ski-klub« pravio dom na Cre-

poljskom. Smučari su sami prikupljali sredstva i od svoje zarade gradili dom. Materijal su nosili na rukama, s mnogo volje istrajali su u tome. Druženje je bilo divno, bilo je tu mladića i djevojaka raznih nacionalnosti svi smo živjeli kao jedno biće, pravo drugarstvo, bratstvo i jedinstvo vladalo je među nama. Sjećam se brojnih detalja sa skijanja. U jednom domu koji ima 50 ležajeva spavalo je po 150 smučara; komfor nam nije bio važan, hranu smo nosili od kuće... Sjećam se i otvaranja skakaonice na Palama, sjećam se i Jara Bjerna, tog simpatičnog Norvežanina, koji je bio pionir skokova u Bosni i Hercegovini...

Desa Hrisafović kratko se bavila smučanjem prije rata kad je vozila za sarajevski »Ski-klub«, poslije rata povremeno je rekreativno odlazila na skijanje. Žali što nema sačuvane fotografije iz vremena kada je bila takmičarka (fotografije nestale u ratu). Poslije rata bila je zapažena u radu za što je dobila i Orden rada sa srebrnim vijencem, Plaketu grada Sarajeva i druga priznanja.

Vlado Hrisafović, Desa Hrisafović, Abida Karahasanović sa smučarima iz Sarajeva.

Decenije sportskih radosti

Kada sam prelistavao predratne novine tražeći građu za ovu knjigu, često sam nailazio na ime Abide Karahasanović, žene koja je učestvovala na brojnim takmičenjima – na Jahorini, Palama, Crepoljskom, pa čak i u Sloveniji, Srbiji... Na prvoj trci koja je održana na Palama, a u kojoj su nastupile žene, Abida je bila druga! I danas čuva srebrnu medalju kao vrijednu uspomenu. Na toj medalji piše da je takmičenje organizovao »Ski-klub«, da je Abida Karahasanović 19. februara 1933. na cilj stigla druga. Prva je bila Desa Hrisafović, a treća Cita Pečl. Inače, Abida je već više od pola vijeka ostala u izvanrednim odnosima sa Desom, vezalo ih je spor-

tsko rivalstvo i drugarstvo, i danas u osmoj deceniji života međusobno se posjećuju i prisjećaju tih lijepih sportskih trenutaka.

Kao novinar imao sam mnogo susreta i razgovora sa bivšim i sadašnjim sportistima i sportskim radnicima. Jedan od meni najdražih i najinteresantnijih susreta bio je ovaj susret sa Abidom Karahasanović, ženom vedra lica, izuzetne kulture i memorije. Razgovor je trajao četiri sata i kad sam polazio iz njenog stana u Zagrebačkoj 2, poželio sam da se ponovo uskoro sretnemo i nastavimo dijalog.

Abida Karahasanović – Kadić u svojoj 74. godini, živi sama. Ipak, nikada nije usamljena, jer sa njom su njene uspomene na davno prošlo vrijeme mladosti i sportskih uspona, sa njom su često i njena unučad, njena najveća radost, sa njom su često i njeni prijatelji: dolaze i novinari... Sa Abidom sam uspostavio kontakt preko telefona, dogovor je bio kratak, rekla je: »Dodite u 18 sati!« U tačno zakazano vrijeme došao sam njenoj kući. Dočekala me je riječima:

– Baš nisam imala s kim da popijem kafu! Iako nisam ljubitelj kafe, popili smo duple »doze«! Abida je počela naš razgovor riječima:

– Pa, to je bilo kao ilegala: djevojke nisu lako dobijale dozvolu za skijanje, u početku su na nas gledali kao na neka čudovišta. Kasnije je bilo lakše, skijanje je među mladima postajalo sve popularnije.

Kao članica »Ski-kluba« takmičila se na Palama 1933. godine, te trke se sjeća i priča:

- Bilo nas je šest na stazi, koja je po mom sjećanju bila duga dva kilometra. Desa je pobijedila, ja sam bila druga! Trka je pobudila veliko interesovanje među Paljanima.

U porodici Abidinog oca Muradifa Karahasanovića bilo je sedmoro djece, svi su, osim kćerke Enise, bili dobri sportisti. O tome Abida priča:

- Moj otac doselio je iz Foče u Sarajevo poslije prvog svjetskog rata. U Foči je od jednog austro-ugarskog oficira naučio da se bavi fotografijom. Kasnije mu je taj hobi postao zanimanje. U Sarajevu smo imali kod Principova mosta fotografsku radnju u kojoj je radila sestra Enisa, pa je to razlog što se ona nije bavila sportom. Jednostavno, za to nije imala vremena!

Godine 1930. Abida je završila Učiteljsku školu u Sarajevu. Otišla je na službu u Cazin, ali na sport nije zaboravila.

- Tamo sam kratko radila, vrijeme provedeno u Czinu za mene je lijepa uspomena. U Czinu su me primili kao da sam njihova sugrađanka, naročito mnogo mi je pomogao Alija Pozderac, u to vrijeme istaknuti sportski radnik koji me je predložio za usavršavanje.

- Boravili ste na skijaškom kursu u Sloveniji?

- Da. Bilo je to 1931. godine kada sam na Planici u Reteču pohađala tradicionalni smučarski kurs i dobila zvanje prednjaka.

- Ubrzo ste se vratili u Sarajevo i tu nastavili sportsku aktivnost?

- Poslije boravka u Czinu, radila sam nekoliko mjeseci u Šibovskoj kod Prnjavora, onda sam

se vratila u Sarajevo i tu sam počela da radim u Prvoj ženskoj gimnaziji kao nastavnik gimnastike. Dok sam radila u gimnaziji, propagirala sam skijanje pa je sve više djevojaka počelo da se bavi ovim sportom.

- Vi ste bili na brojnim tečajevima na kojima ste se kao sportista i sportski radnik usavršavali?

- Pohađala sam 38 tečajeva po 15 dana, ukupno 570 dana!

Abida Karahasanović vozila je skije do svoje 62. godine života. Od brojnih smučara, naročito se sjeća Gruje Samardžića.

- Bio je izvanredan smučar, divan drug, svi su ga voljeli. Šteta što je njegov život rano završen, jer bi izrastao u još većeg smučara.

Od brojnih terena na kojima je vozila, Abida uvijek ističe Golu Jahorinu. Zašto?

- Takve ljepote nema nigdje: kad je vedro sa Jahorine se vidi Durmitor! Niko nema Golu Jahorinu, meni se tu najviše sviđa proljetno skijanje kad se magle spuste u nizinu, a gore je sunce jače nego na moru! Šteta je što danas ima sve manje turno-skijanja (skijanje bez vožnje uspinjačom), mislim da je mnogo ljepše i zdravije kad se bez ski-lifta popenemo na vrh odakle se onda na skijama spuštamo!

Abida Karahasanović započela je sportsku karijeru deset godina prije drugog svjetskog rata. Poslije oslobođenja bila je takođe istaknuti sportski radnik, za što je dobila brojna priznanja. U osmoj deceniji života ostala je zaljubljena u sport, a njena najveća sportska radost je što će preko televizije pratiti zbivanja na Olimpijskim igrama u Sarajevu.

Abida Karahasanović polaže 1934. za smučarskog trenera

Abida Karahasanović sa smučarkama

Abida Karahasanović na Jahorini

Sa skija u ofanzive

Među predratnim smučarima koji su nastupali za »Soko« (Pale) i »Slavijinu« sekciju na Palama bio je Nikola Prodanović. On se takmičio 1933. i 1934. godine. Poslije dvije takmičarske sezone, kao završeni gimnazijalac, otišao je u Beograd na studije pa je pre-stao da se aktivno bavi skijanjem. Kasnije je vozio više iz zadovoljstva – rekreativno. Nikola Prodanović se sjeća tih smučarskih dana provedenih na Palama i Jahorini i priča:

– U to vrijeme vozilo nas je oko 15 mladića s Pala. Sada se svih imena ne mogu sjetiti; znate bilo je to davno, od tada se mnogo toga dogodilo, svakakvih zгода i nezgoda prošlo je kroz ovaj burni život. Meni je u sjećanju ostao Grujo Samardžić. Kakav je to smučar bio! Tada su vozili i Avdo

Šehić, Adolf Slokar, Anton Tili-nek, Mile Guja, Nikola Gutalj, Budo Vuković... Bili su vrsni smučari.

– Skijali smo na Palama, odlazili smo i na Jahorinu, onako pješke. Iz Sarajeva bi subotom došli brojni mladići i poneka djevojka vozom na Pale. Tu bi ostali dan, dva da skijaju. Sjećam se i Abide Karahasanović, Dese Hristafović, Cite Pečl... Bile su dobre smučarke. U to vrijeme entuzijazam je bio glavna naša vrlina, krasilo nas je drugarstvo, nije se pitalo ko je ko i odakle je ko; sport nas je zbližavao i oplemenjivao. Imali smo kontakte sa smučarima iz Travnika; odlazili smo kod njih u goste, a oni su nam uzvraćali, dolazili su kod nas.

– Sami smo brinuli o nabavci skija i opreme. Oni bolji skijaši, kao što je bio Grujo Samardžić, imali su bolje skije i bolju opremu. Na trkama za pobjedu dobijale su se skije i medalje. Grujo je bio pravi kolekcionar trofeja. Sjećam se kad bi iz Sarajeva došao voz na Pale, smučare je sačekivao Nikola Obućina, jedan čestiti seljak. Nosio je skije Sarajlijama na konju, a on je bio vrijedan pa je mogao da nosi koliko i njegov konj. Ljudina je bio taj Nikola, voljeli su ga smučari.

– Majka i otac nisu mi branili da skijam, ali su uvijek na prvo mjesto stavljali učenje. Ja sam poštovao to njihovo »pravilo«! Zanimao me i fudbal, igrao sam u »Vihoru« na Palama, desno krilo sam bio. Kažu da sam podsjećao na Tirnanića, onako, brz sam bio i nezgodan za golmane. I moj brat

Aco volio je sport, bio je dobar smučar, ali je rat zaustavio njegov životni zanos, poginuo je u partizanima 1943. godine.

– Meni je bilo zanimljivo gledati kako hrabri mladići skaču sa skakaonice na Palama. Nisu to bili neki veliki skokovi za današnje prilike, ali s obzirom na primitivne skije i opremu kakvu smo imali nije bilo lako otisnuti se niz skakaonicu. Ja nikad nisam smio da skačem, bojao sam se skokova! Bilo je i nezgoda na skijama; naše skije nisu imale one metalne kantne pa su klizile na zaleđenom terenu. Tako sam na jednoj trci, dok sam vozio preko Gole Jahorine, naletio na led, pao sam i po-

vrijedio nogu. Izgubio sam dosta vremena i to me je spriječilo da možda i pobijedim. Od tog pada sada osjećam bolove u nozi.

Nikola Prodanović je kao mladić, odmah 1941. otišao u narodnooslobodilačku borbu. Kao hrabri partizan borio se u Sedmoj krajiškoj brigadi, prošao je četvrtu i petu ofanzivu. Za ratne i mirnodopske zasluge dobio je brojne ordene. Nosilac je »Partizanske spomenice 1941«, sada je u penziji kao general-potpukovnik. Poslije rata dao je veliki doprinos razvoju sporta u Jugoslovenskoj narodnoj armiji; kao pensioner ne miruje već je i dalje aktivan u sportskim organizacijama!

Povratak smučara s Vlačića 1939. godine

GRUJO SAMARDŽIĆ

(1914 - 1941.)

Šampion bijelih staza

Jedan od najboljih predratnih smučara iz današnje Bosne i Hercegovine bio je Paljanin Grujo Samardžić. Pošto na Palama u to vrijeme nije postojao smučarski klub, Grujo Samardžić nastupao je za ekipu »Slavije« iz Sarajeva. Pobjeđivao je na brojnim takmičenjima koja su održana na Palama, Jahorini, Crepoljskom, Trebeviću... Kao devetnaestogodišnji mladić prvu pobjedu postigao je na prvenstvu »Slavije«, koje je u januaru 1933. održano na Palama. Bio je to početak jedne izvanredne karijere mladića koji je kao dvadesetsedmogodišnjak tragično završio sportsku i životnu karijeru. Kada je izbio drugi svjetski rat, neprijatelj ga je uhapsio kao

naprednog čovjeka, odveden je na robiju i strijeljan!

Trebalo bi podosta vremena i prostora da bi se nabrojale sve pobjede Gruje Samardžića. Umjesto toga, podsjetiću na one najznačajnije njegove nastupe kada je oduševljavao poklonike jednog mladog sporta koji je na Palama u to vrijeme postajao sve popularniji. U martu 1933. na otvorenom prvenstvu »Slavije«, na kome su nastupili najbolji smučari iz Bosne i Hercegovine, pobijedio je Grujo Samardžić; on je stazu dugu 20 kilometara prešao za 1:39:41 sati. Na prvom takmičenju na skakaonici na Palama 11. februara 1934. nastupio je i Grujo Samardžić. Pošto je to bilo nezvanično takmičenje, rezultati nisu objavljeni. Sedam dana kasnije (18. 2. 1934.) na prvom zvaničnom takmičenju na Palama (na skakaonici) pobjeđuje Grujo Samardžić sa 108,7 tačaka. Na Prvenstvu Sarajevskog zimsko-sportskog podsaveza u martu 1936. godine Grujo Samardžić još jednom potvrđuje da je najbolji smučar na širem području Sarajeva, odnosno današnje Bosne i Hercegovine.

Nije samo dobar takmičar bio Grujo Samardžić, on se istakao i kao smučarski instruktor. Krajem 1937. na Jahorini je otvorena smučarska škola koju je vodio mladi Grujo, koji je obučavao početnike u elementarnoj tehnici i one iskusne koji su usavršavali tehniku smučanja. Godine 1939. Grujo pobjeđuje na takmičenju u skokovima, koje je održano na Crepoljskom. Na tom takmičenju nastupili su i Slovenci van konkurencije. Te godine Grujo je otišao

u Čačak na službu. Kako je imao završena dva razreda gimnazije, radio je kao službenik. U proljeće 1941. godine vraća se na Pale gdje je odmah uhapšen odveden i kasnije strijeljan. Još dok je radio u Čačku, hapšen je kao napredan omladinac.

Grujo Samardžić rano je završio životnu i sportsku aktivnost; na njegove izvanredne vožnje i pobjede ostala su sjećanja njegovih drugova, prijatelja i rodbine (brata Vasa). Iz tih sjećanja, od zaborava otrgao sam i ovo:

- Grujo je bio sjajan smučar i divan čovjek. Nastupali smo zajedno, on je najčešće pobjeđivao, ja sam osvajao od drugog do desetog mjesta. Samo jednom sam ga pobijedio, radovao se mojoj pobjedi više nego svojoj. Takav je bio Grujo Samardžić, čovjek koji je mnogo učinio za smučanje u Bosni i Hercegovini - sjeća se, mnogo godina kasnije, jedan od predratnih istaknutih smučara Anton Tilinek.

Grujo Samardžić bio je uzor brojnim dječacima koji su sa mnogo radosti odlazili na skijanje. Jedan od njih je i Mile Guja, godinama nerazdvojan drug najboljeg smučara s Pala. O Gruju Mile kazuje ovako:

- Sve najljepše što može da krasí jednog mladog čovjeka - krasilo je Gruju Samardžića; bio mi je i ostao uzor u smučanju, zbog njega sam zavolio ovaj sport, divio se njegovim pobjedama i sjajnoj tehnici u trčanju, slalomu i skokovima.

Na Palama, na raskrsnici starog puta koji je iz Sarajeva vodio do ovog mjesta, postoji kuća u kojoj živi brat Gruje Samardžića, četiri godine stariji - Vaso! Od nje ga smo saznali o Gruju i ovo:

- Grujo nije bio oženjen, tako da bliže porodice nema, ostao sam samo ja njegov stariji brat. On je počeo rano da se bavi skijanjem, prve skije napravio je od taraba. U to vrijeme iz Sarajeva su na Pale dolazili pravi smučari, zapazili su Gruju i nagovorili ga da se i on posveti ovom sportu. Prve »prave« skije dobio je od nekog privatnog majstora, koji je na Palama imao svoju radionicu. U početku nije imao modernu opremu, sjećam se da je nabavio jedne cipele (gojzerice), skije je vezao kaiševima i žicom. Kad je postao član »Slavije«, dobio je bolju opremu, maza su mu slali iz Zagreba. Skije je mazao redovno, poslije mazanja mazu je ravnao peglom!

- Kao djeca ostali smo rano bez oca (Risto) koji je poginuo u prvom svjetskom ratu. Majka Cmilja nije nam branila da se skijamo, ja nisam mnogo volio skijanje, a Grujo je bio zaljubljen u taj sport. Kad bi došle trke, odlazili smo svi da navijamo za Gruju, on je pobjeđivao i mi smo se tome radovali više od njega.

Osvajao je vrijedne nagrade, najčešće su to bile skije i skijaška oprema. Sjećam se da je davao omladincima skije koje bi dobio za nagradu. Voljela su ga djeca! Na brojnim trkama osvojio je dosta nagrada i priznanja; nažalost, sve je to nestalo u ratu pa su na te uspomene ostala samo sjećanja.

U znak sjećanja na svog brata Gruju, Vaso je dao ime svome sinu (Grujo), ali je on poginuo u obračajnoj nesreći. Tako je ostala, uz sjećanja duboka rana u srcu starog Vase, koji kad se pomene to ime, iako na prvi pogled tvrdog lica, ne može a da ne pusti suzu.

Panorama Pärnu — predraatni ajal

Nastavio sportsku tradiciju

Adolf Slokar bio je jedan od istaknutijih smučara s Pala prije i poslije drugog svjetskog rata. Rođen je u Sjetlini, opština Pale, 20. februara 1919. godine. Sportom se počeo baviti kao dječak u školi. Pobjeđivao je na trkama na kratkim stazama, skokovima uvis i udalj. Rano je postao član »Sokola«, igrao je fudbal, u Sjetlini je postojao Fudbalski klub »Virtus«. U »Sokolu« je igrao odbojku i bavio se gimnastikom.

Godine 1933. njegov otac Cvjetko Slokar kupio mu je par skija. Prvu abecedu iz smučanja dali su mu tadašnji asovi. U jesen 1934. Adolf Slokar s roditeljima odlazi na Jahorinu. Tu su oni vo-

dili planinarski dom Planinarskog društva »Romanija« iz Sarajeva. Dosta vremena mladi Adolf provodio je na snijegu, volio je smučanje i bio srećan kad stane na skije. Jahorina i taj planinarski dom bili su njegova škola života; tu je doživio dosta lijepih trenutaka, bilo je i tuge, jer život u planini tada nije bio nimalo lak.

Sportska tradicija u porodici Slokara bila je odavno prisutna, Adolfova baka Marija i djed Todor došli su za vrijeme Austrougarske iz Čehoslovačke u krajeve današnje Bosne i Hercegovine na službovanje. Djeda je bio šumar, službovao je od Livna do Višegrada. Baka i djed bavili su se, također, smučanjem, vozili su nekakve kratke skije sa jednim štapom. Njegov otac Cvjetko nastavio je tradiciju, bio je dobar smučar, tu tradiciju Adolf je produžio.

Kao dječak, Adolf Slokar bi u jednom danu otišao s Jahorine do rodnog sela Sjetline, pa u Sarajevo i natrag, ukupno više od 80 kilometara. Ništa mu nije bilo teško, iako su ga u školi oslobodili fizičke kulture kako su mu objasnili zbog deformacije srca?! Mladi Adolf nije osjećao nikakvu deformaciju, već je bio svestran sportista.

Nastupao je na takmičenjima koja je organizovao Sarajevski smučarski podsavez. Godine 1936. kao junior takmičio se na Palama u konkurenciji seniora. Od 1937. godine više se posvetio smučanju. Te godine učestvovao je na Prvenstvu Sokola Jugoslavije na Jahorini i postigao dobar rezultat. Adolf Slokar je 1937. na-

stupio i na Prvenstvu »Slavije« i osvojio treće mjesto. Godinu dana kasnije (1938.) takmičio se na Kopaoniku – tromeč reprezentacija Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Pobijedila je reprezentacija Bosne i Hercegovine.

Tih godina nastavio je sa smučarskim usavršavanjem; po sopstvenom kazivanju u sezoni 1938./39. sa Bobanom Ilićem pri domu »Romanije« na Jahorini otvorio je »Novu školu smučanja – Jahorina«. Uz Bobana je mnogo naučio kako u organizacionom tako i u tehničkom pogledu da vodi sa-

mostalno smučarske kurseve u grupama i sa pojedincima. Tada akcenat baca na instruktazu i u sezoni 1939/40. otvorio je na Jahorini školu »Dolfi« u kojoj su se obučavali smučari.

Poslije oslobođenja, Adolf Slokar radi na organizaciji kurseva skijanja za naše vojnike u JNA. Tih godina nastupao je kao takmičar na Prvenstvu Bosne i Hercegovine, vozio je i na Prvenstvu Jugoslavije. Bio je aktivan i sportski radnik i za to dobio brojna priznanja.

Vječito drugi

Davne 1927. godine, tada trinaestogodišnji dječak Anton Tilinek počeo je da skija na Palama. U to vrijeme družio se sa Grujom Samardžićem najboljim predratnim paljanskim smučarom. To druženje trajalo je od početka drugog svjetskog rata kada je Grujo stradao od neprijateljskog metka.

Njih dvojica bili su najbolji smučari na Palama, Grujo je gotovo uvijek bio prvi, a Anton drugi. Nastupali su na takmičenjima na Palama, Jahorini, Crepoljskom. Tilinek je vozio za Soko, a ponekad i za Slavijinu smučarsku sekciju. Godine 1934. nastupio je na Sveslavenskom takmičenju soka Jugoslavije u bohinjskoj Bistrici. Među brojnim takmičarima

(101) bio je dvadeset treći što se smatralo velikim uspjehom. Na tom takmičenju nosio je startni broj »1« pa je pomišljao da odustane. Nije bilo lako probijati snijeg! Nije odustao, uspio je da na stazi dugoj 15 kilometara postigne zapažen rezultat.

Anton Tilinek bio je istaknut skijaš u daljinskom trčanju i skokovima. Kao trkač postizao je bolje rezultate, ali je često nastupao i na skakaonici na Palama. Kao dječak i omladinac živio je na Palama (Kalovita brda) gdje je svakodnevno zimi skijao. Tu je naučio i prve skijaške korake.

Ratni vjhor prekinuo je njegovu skijašku karijeru. Poslije oslobođenja nije se aktivno bavio skijanjem, ali je ostao vjeran planinarstvu. Kao član Planinarskog društva »Prijatelj prirode« često je odlazio na planine oko Sarajeva. Odlaskom u penziju prestao je da se bavi sportom.

Grujo Samardžić i Anton Tilinek

BUDIMIR VUKOVIĆ

(PRIBOJ, 29. OKTOBRA 1922.)

Smučanje i fudbal

Skijanjem se počeo baviti kao dječak 1934. godine. Bilo je to u vrijeme otvaranja skakaonice na Palama kada je smučanje predstavljalo pravu atrakciju. Vuković je kao i ostali dječaci na Palama svakodnevno skijao. Nedjeljom bi odlazili do Jahorine na skijanje gdje se uključio u pionirska takmičenja. Bio je zapažen među pionirima, sa Milom Gujom predstavljao je pravu nadu paljanskog smučanja. Budimir Vuković u to vrijeme išao je u Osnovnu školu na Palama, kasnije je pohađao Gimnaziju u Sarajevu. Smučanje mu je uvijek bilo velika ljubav.

I kada je bio u pravom sportskom usponu, rat je prekinuo njegovu smučarsku karijeru. Poslije oslobođenja uključio se u naš sportski pokret, radio je u Komi-

tetu za fizičku kulturu Bosne i Hercegovine. Bio je aktivan sportski radnik, radio na popularizaciji sporta. I tada je nastupao kao takmičar, vozio je na Armijskom takmičenju od 1947. do 1949. godine. Pohađao je smučarske kurseve, bio je smučarski instruktor i trener. Smučanjem se bavio do 1960. godine.

Još kao smučarski aktivista zanimao se i za ostale sportove, naročito za fudbal. Godine 1953. postao je član »Sarajeva« i od tada je aktivan u upravi ovog kluba. U Upravi »Sarajeva« proveo je 16 godina. Za njegovo vrijeme, »Sarajevo« je bilo prvak Jugoslavije i finalista Kupa Jugoslavije. Budimir Vuković je godinama zapažen sportski radnik za što je dobio i niz priznanja. U sedmoj deceniji života više nije aktivan sportski radnik, ali je ostao vjeran sportu. Redovan je posjetilac na fudbalskim i drugim sportskim priredbama.

Budo Vuković na takmičenju 1939. godine

Nezaboravne uspomene

Početak smučarskih skokova u Sarajevu i okolini vezan je za ime norveškog trenera Bjern Jara, koji je boravio u Jugoslaviji od decembra 1933. do marta 1934. godine. U pismu koje je Bjern Jar poslao za knjigu moga kolege Bore Radosavljevića (»Tragom smučarske staze«), Bjern Jar piše:

»Rođen sam 25. maja 1914. godine. Završio sam trgovačku školu 1932. godine. Po zanimanju sam, inače, prevoznik. Bio sam skijaški trener u Jugoslaviji od decembra 1933. do marta 1934. godine.

Na osnovu angažmana Skijaškog saveza Norveške, otputovao sam decembra 1933. godine u Jugoslaviju i bio sam smješten u Ljubljanu, gdje sam se upoznao sa rukovodstvom i jednim dijelom budućih učesnika u treninzima. Potom sam oko dvije sedmice proveo na Bledu, gdje su organizovana dva skakačka takmičenja.

Iz Bleda sam prešao u Mojstranu, gdje sam ostao oko deset dana i doživio izuzetno prijatne trenutke učeći djecu da se skijaju. Oprema koju su učenici imali bila je veoma loša, ali je zato interesovanje da nešto nauče

bilo izuzetno veliko. Njihova nastavnica je veoma mnogo doprinijela tome, prevodeći uputstva s njemačkog na slovenački jezik. U Mojstrani mi je obučar Mandels sašio par novih »gojzerica« specijalno urađenih za skijaške skokove.

Iz Mojstrane sam otišao na Planicu, gdje sam trenirao veliki broj mladića na jednoj skakaonici od 35 metara. Posebno se sjećam jednog mladog sportiste, Toneta Dčmana iz Ljubljane, koji je izuzetno brzo napredovao - nekoliko puta je skočio duže od svog učitelja.

Velika skakaonica na Planici još nije bila pripremljena, preparirana, ali sam ipak pokušao da skačem uz gotovo najveću brzinu. Tada je zalet bio dug 136 metara, s padom od oko 36 stepeni najvećim dijelom spusta, a uz dobar kvalitet snijega izlazna brzina bila je oko 100 kilometara na sat. Međutim, nisam prešao više od 26 metara.

Skakaonicu je trebalo preurediti i dobio sam oko 200 vojnika da mi pomognu da produžim doskočište oko 11 metara, koje je potom bilo veliko i ličilo je na veliku odskočnu dasku. Skok je bio opasan, na visini od oko deset metara, doskok na oko 75 metara, ali uz oštar pad. Tada je odlučeno da se nova skakaonica prepravi i izgradi nova, niža na uzvišici, kako bi se mogli postizati duži skokovi.

U međuvremenu sam otputovao u Sarajevo, gdje su me isto tako izuzetno dobro primili i smjestil u jedno izletišta u blizini novog terena, koji još nije bio upotrebljavan. Teren je bio fin, možda malo sporiji, ali izvanredan za trening.

U Sarajevu su mi dali vojnike da pripreme staze i to nam je omogućilo kvalitetne terene tokom svih 14 dana, koliko sam ostao u Sarajevu. Zamolili su me da i vojnicima održim nekoliko časova skijanja, što sam činio nekoliko dana.

Nažalost, ne sjećam se imena svojih domaćina, ali znam da je on bio Srbin, a ona iz Beča i da su zajedno s predstavnicima Jugoslovenskog zimskog sportskog saveza davali časove skijanja učenicima koji su bili veoma zainteresovani za učenje, uprkos našuljanih nogu, loše i teške opreme i jakih uzbrdica.

Imao sam vremena i da sa svojim novim prijateljima odem nekoliko puta na skijanje na Jahorinu kraj Sarajeva i na Bohinj kraj Ljubljane. Oba mjesta podsjećala su me na norveške planine, kada je na njima najbolje vrijeme za skijanje.

Boravak u Sarajevu bio je izuzetan doživljaj. Taj stari grad je 1934. godine bio još uvijek originalan grad, a u njemu sam sreo nove ljude iz umjetnosti, zanatstva, trgovine, vojske i prosvjete.

Iz Sarajeva sam se vratio na Planicu, gdje se inženjer Bloudek, koji je projektovao skakaonicu, ljutio na mene zbog izmjena koje sam učinio. Tada je organizovano i prvo takmičenje s mnogo učesnika, između ostalog i iz inostranstva. Sve je, na sreću, dobro prošlo, mada je bilo nekoliko padova. Najduži skok bio je koliko se sjećam 62 metra.

Vratio sam se kući nakon tri mjeseca i čini mi se da je to bilo putovanje moga života, mada sam kasnije, kao prevoznik, putovao i mnogo i daleko.

U Sarajevu sam dobio jednu divnu vaznu od bakra, pozlaćenu i sa srebrnim crtežima, jedan divan rad koji me svakog dana raduje i doziva mi uspomene.

Sa srdačnim pozdravom,

Bjern Jar